

תקציר

- ✓ מאז פרוץ הקורונה הייצור התעשייתי של ענף הגומי והפלסטיק עלה בהשוואה לחודש פברואר 20, בו טרם הורגשו ההשלכות השליליות של הנגיף. ייתכן כי ההסבר לכך טמון ברגישות נמוכה יחסית, הנובעת מתמהיל הענפים שמרכיבים את הביקוש למוצרי הענף, ו/או עלייה חדה בביקושים לחלק ממוצרי הענף בעקבות הקורונה. לעומת זאת, המכירות במחירים שוטפים ירדו במתינות בהשוואה שנתי, כפי הנראה, בעיקר על רקע ירידה במחירי המכירה בענף. הירידה במחירי המכירה נבעה בראש ובראשונה מן הירידה במחירי חומרי הגלם.
- ✓ קצב העלייה של היצוא הענפי זינק בחדות בחודשים האחרונים הודות להתאוששות הביקוש החיצוני. התאוששות זו החלה ביצוא לארה"ב וליתר האזורים, ולאחר מכן הפכה רוחבית וכללה גם את שוק היעד הגדול ביותר של היצואנים הישראליים- האיחוד האירופי.
- ✓ משרות השכיר בענף הגומי והפלסטיק ירדו במתינות ביחס ליתר ענפי התעשייה המרכזיים, והיקף שעות העבודה עלה בשיעור גבוה יחסית. מכיוון שבשנים האחרונות פריון העבודה, דהיינו התוצר לשעת עבודה, בענף הגומי והפלסטיק מפגין נחיתות ביחס לענפי התעשייה האחרים, ייתכן כי הסיבה להשפעה השלילית המתונה יחסית על העובדים בענף נובעת מרמה נמוכה של גמישות ויעילות בענף. לגורם זה עשויה להיות השפעה שלילית על הרווחיות של החברות בענף, בדגש על חברות שמתקשות להעלות מחירים.
- ✓ היחסים הפיננסיים המצרפיים של החברות הציבוריות בענף השתפרו ברביע השלישי של 2020, נוכח, בין היתר, ההתאמות שביצעו החברות לעבודה תחת השפעת המגפה, הצטברות ביקושים לאחר הסגר הראשון וירידה במחירי חומרי הגלם.

החטיבה לשוקי הון < אגף כלכלה

גילי בן אברהם

ייצור גומי ופלסטיק

ינואר 2021

רקע

ענף הגומי והפלסטיק הוא ענף תעשייתי המסווג לפי עוצמה טכנולוגית כענף המשלב טכנולוגיה מעורבת מסורתית. בענף הגומי והפלסטיק מייצרים מגוון רחב של מוצרים המשמשים רבות את ענפי הנדל"ן והחקלאות במוצרים כגון- יריעות, לוחות, צינורות הולכה, תריסים, בידוד וכו', ואת ענפי ייצור המזון, הריהוט והתרופות.

על פי נתוני הלמ"ס משנת 2017, בתעשיית הגומי והפלסטיק בישראל פעלו כ-485 מפעלים. בשנת 2019 הועסקו בענף כ-20.1 אלף עובדים. לפי הערכות המתבססות על נתוני הלמ"ס עמד הפדיון השנתי של הענף על כ-18.7 מיליארד ₪ בשנת 2019. הענף בעל רמת ריכוזיות נמוכה יחסית בהשוואה לענפי ייצור אחרים, כאשר התפוקה של 6 החברות המובילות בענף שווה לכ-18% מסך התפוקה הענפית. ענף הגומי והפלסטיק הינו ענף מוטה יצוא כמתבטא משיעור הפדיון המופנה ליצוא שעומד על כ-46.5%, מרבית היצוא מרוכז במפעלים המניבים פדיון גבוה, כך שכ-92% מסך היצוא מתבצע על ידי המפעלים המניבים פדיון הגבוה מ-50 מיליון ₪. היצוא הענפי מתרכז בשלושה יעדים עיקריים: האיחוד האירופי, ארה"ב וטורקיה.

בחינת תתי הענפים המרכיבים את ענף הייצור מלמדת כי קיימים תתי ענפים ששיעור היצוא מפדיונם מגיע לכדי 60%, דבר החושף אותם לסיכונים שר"ח, ולהתפתחויות הכלכליות במדינות אליהן מיוצאת התוצרת. ביניהם ניתן לציין את ייצור מוצרי גומי (55% יצוא), ייצור לוחות וצינורות מפלסטיק (63%) וייצור שרוולים ויריעות מפלסטיק (56%). תתי הענפים המובילים מבחינת היקף המפעלים והמועסקים הינם- ייצור שרוולים ויריעות מפלסטיק (22% מסך המפעלים) וייצור מוצרים מפלסטיק לשימושים טכניים, חקלאיים ותעשייתיים (15% מסך המפעלים).

עד כה, הייצור של גומי ופלסטיק לא נפגע לאחר התפשטות הקורונה

הייצור התעשייתי של ענף הגומי והפלסטיק הפגין עמידות מסוימת ממועד התפרצות מגפת הקורונה בישראל בחודש מרץ 2020. כפי שניתן לראות בתרשים מס' 1, במהלך שלושת החודשים שחלפו מפרוץ המגפה, בהם חלו מגבלות על הפעילות הכלכלית במסגרת הסבב הראשון, עלה הייצור של הענף (נתונים מנוכי עונתיות) במתינות בהשוואה לחודש פברואר 2020, בו טרם הורגשה השפעת הקורונה בישראל. לאחר מכן, בחודש יוני 2020, ביציאה מהסגר הראשון, עלה הייצור התעשייתי בקצב גבוה יותר, כפי הנראה, בשל הצטברות ביקושים, ומאז היה תנודתי, ירד ועלה, אך בכל מקרה נותר מעל הרמה שנרשמה בפברואר 2020, ערב התפשטות מגפת הקורונה.

העמידות של הענף מקבלת משנה תוקף כאשר בוחנים את הייצור התעשייתי של כלל ענפי התעשייה מטכנולוגיית הייצור המעורבת מסורתית (בין היתר, ענפי המתכת, ייצור מוצרי נפט מזוקק וייצור מוצרים ממינרלים אל מתכתיים) עליהם נמנה ענף הגומי והפלסטיק. הייצור התעשייתי של ענפי הטכנולוגיה המעורבת מסורתית ירד בחדות עם פרוץ המגפה ונותר נמוך יחסית למשך שלושה חודשים ורק ביוני השתקם ושב לרמתו טרום המשבר.

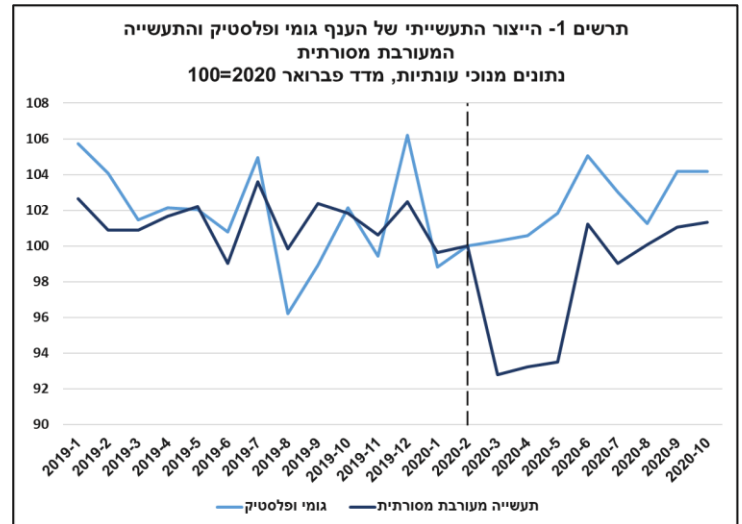
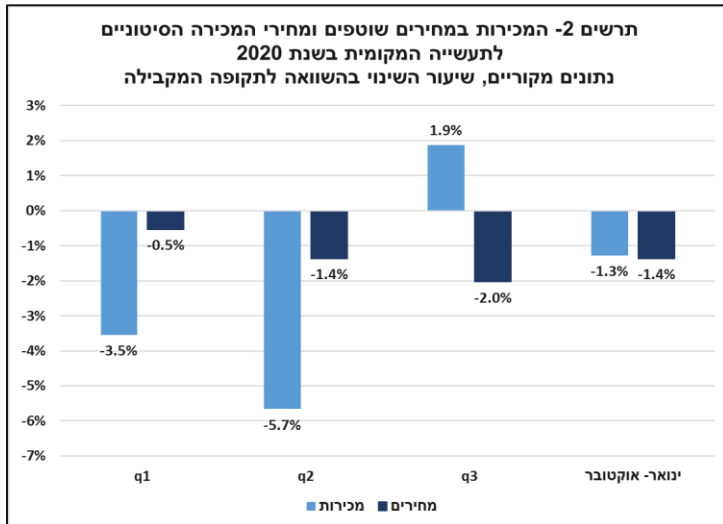
מאז התפשטות מגפת הקורונה בישראל, כלומר בחודשים מרץ-אוקטובר, עלה הייצור התעשייתי של ענף הגומי והפלסטיק בכ-1.4% בהשוואה לתקופה המקבילה בשנת 2019. לעומת זאת, הייצור התעשייתי של ענפי התעשייה מטכנולוגיית הייצור המעורבת מסורתית ירד בכ-3.6% באותה התקופה.

ניתן לשער כי הפגיעה המתונה יחסית בייצור הענפי נבעה מרגישות נמוכה יחסית להשלכות השליליות של המשבר, למשל כתוצאה מהרכב הענפים המהווים את עיקר הביקושים למוצרי הענף. תוצרי הענף משמשים לרוב את ענפי החקלאות, התעשייה והבינוי, אשר נפגעו במידה פחותה בהשוואה לענפים כלכליים אחרים. כמו כן, אפשר שהתפשטות הנגיף עצמה יצרה ביקושים חדשים ובהיקף גבוה למוצרים מסוימים המיוצרים בענף, דוגמת הלוחות השקופים מפלסטיק החוצצים בין לקוחות למוכרים בחנויות השונות, כמו גם הביקוש לשקי אריזה או ארגזי הובלה הודות לעלייה בשליחויות בתקופת הסגר, וכן עטיפות ובקבוקוני אריזה למוצרי מזון או חומרי חיטוי שהביקוש שלהם זינק במהלך תקופת הסגר.

המכירות במחירים שוטפים (נתונים מקוריים) של הענף גומי ופלסטיק ירדו בחדות יחסית במהלך הרביעי השני של שנת 2020- הרביעי שבו הורגשו מגבלות הסגר הראשון, שהיה העוצמתי ביותר עד כה מבחינת ההשלכה השלילית על הפעילות הכלכלית- בהשוואה לרביעי המקביל בשנת 2019 (ראה/ תרשים 2). ברביעי השלישי של 2020 חל תיקון בפדיון של הענף בהשוואה לרביעי המקביל בשנת 2019, כך שמתחילת השנה ירדו המכירות בכ-1.3%. הירידה בפדיון המכירות של הענף נגרמה

בעיקר על רקע הירידה במחירי המכירה, שכן סך הייצור, דהיינו המכר הכמותי, עלה. קצב הירידה של מחירי המכירה של הענף לתעשייה המקומית הלך והתגבר במהלך השנה.

ניתן להעריך כי מגמת הירידה של מחירי המכירה נבעה הן מהשלכות נגיף הקורונה על הציפיות של החברות בענף, והן מההשלכות על מחירי חומרי הגלם הענפיים, הלא הם התשומה העיקרית בייצור. כך, לפי נתוני הלמ"ס, מחירי היבוא הדולריים של חומרי הגלם לענף הגומי והפלסטיק ירדו במהלך תשעת החודשים הראשונים של 2020 בכ-8.4% בהשוואה לתקופה המקבילה ב-2019.

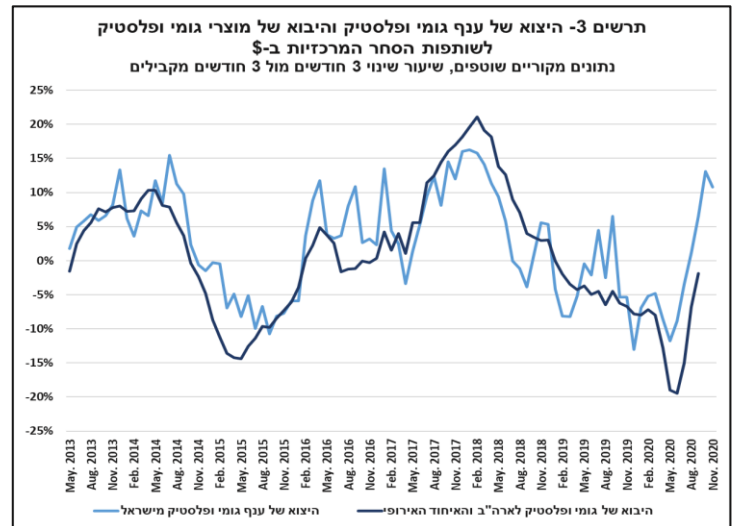
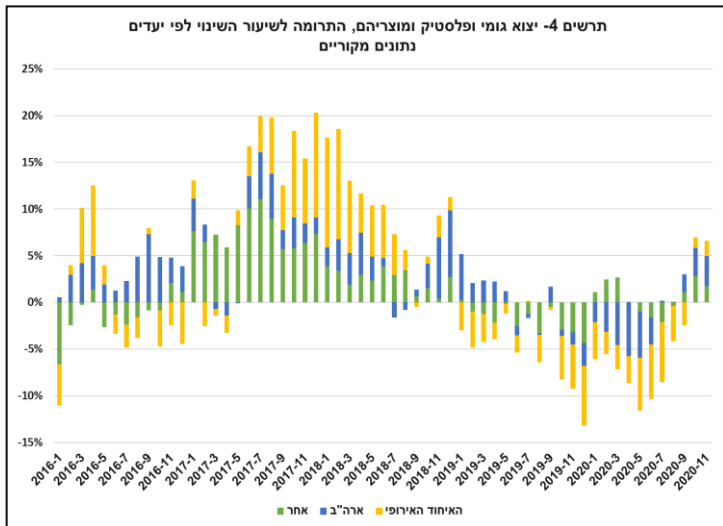
היצוא של הענף זינק בחדות בחודשים האחרונים לאחר הדשדוש ברביע השני

קצב הגידול של הייצוא הנומינלי של ענף הגומי והפלסטיק (נתונים מקוריים) עלה בחדות בחודשים האחרונים, מירידה של 11% בממוצע החודשים מרץ-מאי 2020 ביחס לתקופה המקבילה בשנת 2019, לעלייה של מעל 10% בממוצע החודשים אוגוסט-נובמבר 2020 ביחס לתקופה המקבילה (ראה/י תרשים 3). העלייה ביצוא בחודשים הללו מיוחסת לעלייה מקבילה בביקוש החיצוני משותפות הסחר המרכזיות.

עיקר היצוא של ענף הגומי והפלסטיק מתמקד באיחוד האירופי (סביב 40%) וארה"ב (סביב 25%), כאשר כל יתר היצוא מתפזר בין יבואניות רבות עם נתח שוק קטן יחסית, כך לדוגמה היבואנית הגדולה הבאה אחריהן היא טורקיה (סביב 6%). על כן, לביקושים מהאיחוד האירופי וארה"ב השפעה מהותית על הייצור והיצוא של ענף הגומי והפלסטיק המקומי. כפי שניתן לראות בתרשים מס' 3, בשל נתח השוק הגבוה של ארה"ב והאיחוד האירופי ביצוא הענפי, היצוא במחירים שוטפים מתואם חיובית עם היבוא של מוצרי גומי ופלסטיק של שותפות סחר אלו (רמת מתאם -0.83), המהווה אינדיקטור לביקוש העולמי למוצרי גומי ופלסטיק.

בדומה לעלייה שנרשמה בהיקף הייצוא מישראל, גם היבוא של מוצרי גומי ופלסטיק לאיחוד האירופי וארה"ב מכל העולם עלה בתקופה המתוארת מעלה. כך, בעוד שהיבוא הממוצע בחודשים מרץ-מאי 2020 ירד בכ-19% בהשוואה לתקופה המקבילה, היבוא הממוצע בחודשים יולי-ספטמבר ירד רק ב-2% בהשוואה לתקופה המקבילה.

תרשים 4 מציג את התרומה של יעדי היצוא המרכזיים לקצב הגידול של היצוא של גומי ופלסטיק ומוצריהם. יצוין כי ההגדרה של היצוא בתרשים 4 שונה במעט מההגדרה של היצוא הענפי המוצג בתרשים 3, מפני שבתרשים 4 היצוא כולל גם חומרי גלם של גומי ופלסטיק בצורתם הראשונית. על אף השוני בהגדרות, ולפיכך ייתכן שאף בקצבי השינוי, בחינה זו תורמת להבנת המגמה של הביקוש החיצוני לפי יעדים. כפי שניתן לראות, מהתרשים עולה כי החל מחודש אפריל 2020 הירידה ביצוא הייתה רוחבית ואפיינה כל אחד מיעדי היצוא המרכזיים. בספטמבר 2020 החל להתאושש היצוא לארה"ב וליתר האזורים, והחל מאוקטובר ההתאוששות הפכה רוחבית, כאשר לעלייה ביצוא לאיחוד האירופי (כאמור לעיל, המשקל הרב ביצוא) הייתה התרומה הנמוכה ביותר להתאוששות.

פריון העבודה בענף הגומי והפלסטיק דורך במקום, לכך עשויה להיות השפעה שלילית על הרווחיות

נתוני שוק העבודה, קרי משרות השכיר ושעות העבודה למעשה, מלמדים כי בכל ענפי התעשייה המרכזיים, למעט ענף התרופות, חלה ירידה בשיעור כזה או אחר במשרות השכיר מאז פרוץ הקורונה - כלומר, באוקטובר לעומת פברואר 2020 (ראה/י תרשים 5). הירידה במשרות השכיר בענף הגומי והפלסטיק בתקופה זו הייתה מתונה יחסית ונקבעה על כ-1.4%.

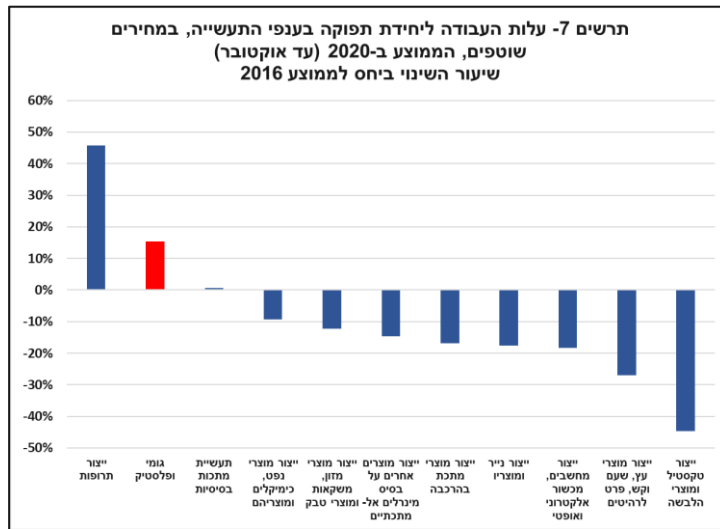
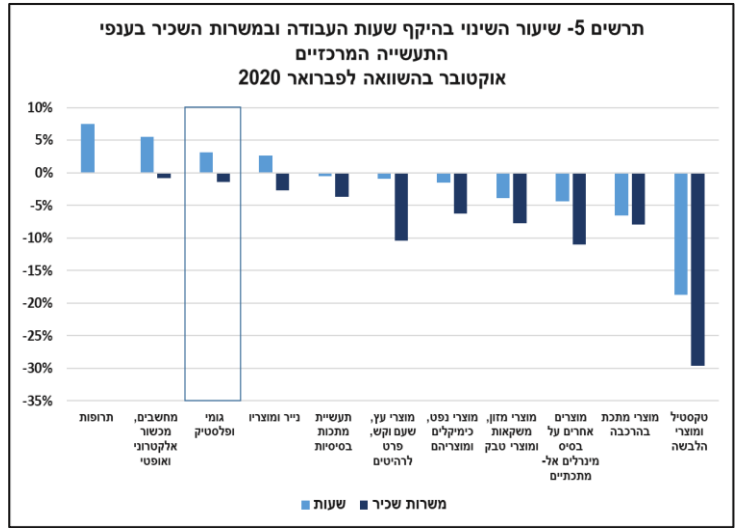
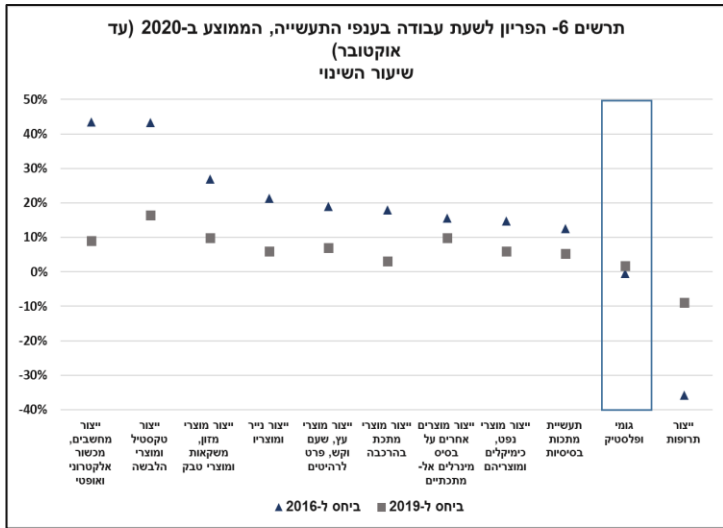
שעות העבודה למעשה ירדו באותה התקופה במרבית הענפים, ועלו רק בענפים - תרופות, מחשבים ומכשור אלקטרוני, גומי ופלסטיק ונייר ומוצרים. בענף הגומי והפלסטיק עלו שעות העבודה למעשה בכ-3% בתקופה הנבחנת. אחד מההסברים האפשריים לעלייה שנרשמה בשעות העבודה למעשה והירידה המתונה בהיקף השכירים בענף הגומי והפלסטיק, בשונה ממרבית ענפי התעשייה האחרים, הוא פגיעה מתונה יחסית בייצור הענפי, אם בכלל, וציפיות אופטימיות בקרב החברות בענף.

יחד עם זאת, הסבר אלטרנטיבי עשוי להיות קשיחות מסוימת בשוק העבודה בענף, רמה נמוכה של התייעלות וקושי מסוים להתאים את היקף העובדים להיקף הייצור. כך, לשם ההמחשה, בענף התרופות, בו כלל לא חלה ירידה בהיקף השכירים ואף חלה עלייה בהיקף שעות העבודה בתקופה הנבחנת, דווקא נרשמה ירידה בייצור התעשייתי של 10% במהלך החודשים מרץ-אוקטובר 2020 בהשוואה לתקופה המקבילה.

בדרך כלל משברים כלכליים המלווים בירידה בביקושים ובפעילות הכלכלית מנוצלים על ידי חברות בסקטור העסקי לטובת התייעלות ויישום צעדי חירום על מנת להתמודד עם תוצאות המשבר ולשמור במידה מסוימת על הרווחיות שלהן. גם במשבר הכלכלי הנוכחי ניכר כי בענפי תעשייה רבים חלה התייעלות בייצור המתבטאת בפריון העבודה. פריון העבודה מחושב באמצעות חלוקה של הייצור התעשייתי בשעות העבודה שנדרשו לשם הייצור, כך שמתקבל מדד לתוצר לשעת עבודה.

כפי שניתן לראות בתרשים 6, ישנם ענפים כגון ענף ייצור טקסטיל ומוצרי הלבשה וענף ייצור מוצרים אחרים ממינרלים אל מתכתיים אשר הגדילו את התוצרת לשעת עבודה בשנת 2020 בכ-16% ו-10%, בהתאמה, בהשוואה לשנת 2019. לצד ענפים אלו, ישנם ענפים עם שיפור מתון יותר בפריון לשעת עבודה, דוגמת ענפי המתכות השונים. אולם, ישנם שני ענפים הבולטים לרעה - ייצור גומי ופלסטיק וייצור תרופות - בראשון חלה עלייה קלה בלבד בפריון העבודה בשנה האחרונה ובאחרון חלה ירידה. גם בהתבוננות ארוכה יותר ענפים אלו בולטים לרעה - בהשוואה לשנת 2016 פריון העבודה בענפים אלו ירד, בעוד שבכל יתר הענפים הוא עלה בשיעור דו ספרתי.

כאשר מכניסים למשוואה גם את עלות ההעסקה של החברות בכל ענף מתקבל כי רק בענפי הייצור של גומי ופלסטיק ותרופות עלות העבודה ליחידת תפוקה (סך עלויות ההעסקה חלקי סך הייצור), המושפעת בין היתר מפריון העבודה, עלתה בחמש השנים האחרונות. המשמעות העולה מכך היא כי בהנחה שיתר הגורמים נותרים ללא שינוי הרווחיות של החברות בענף נשחקת, משום שכל יחידה שמוצרת עולה להן יותר, בעוד שמחירי המכירה נותרים ללא שינוי.

ניתוח הדוחות הכספיים של החברות הציבוריות בענף

החברות המשתתפות בניתוח:

שם החברה	חלקה במאזן המצרפי
פלסאון תעשיות	24%
פלרם	17%
פלסטו קרגל	14%
רבב	13%
כפרית	9%
גניגר	7%
גולן פלסטיק	5%
רם און	3%
רימוני	3%
פלסטופיל	3%
ברם תעשיות	2%

לוח 1- יחסים פיננסיים נבחרים של החברות הציבוריות בענף הגומי והפלסטיק

שולי רווח גולמי	שולי רווח תפעולי	יחס שוטף	יחס מהיר	הון עצמי	יחס כיסוי הריבית
2020 Q3	29.4%	14.4%	1.7	1.1	47.3%
2019 Q3	26.1%	9.4%	1.5	0.9	43.5%
					-25.1
					4.4

במהלך הרביע השלישי של 2020 במדינות רבות בעולם נרשמו יציאה מסגרים והסרת מגבלות על הפעילות, וביניהן, ישראל, ארה"ב ומדינות האיחוד האירופי, כך שברביע זה שוחררו "ביקושים עצורים" וכן ננקטו צעדים מצד העסקים להתאמת הפעילות לתקופת הקורונה. כל היחסים הפיננסיים שנבחנו ברביע זה השתפרו ביחס לרביע המקביל בשנת 2019:

- סך ההכנסות של החברות הציבוריות בענף עלה בכ-6% ברביע השלישי של 2020 בהשוואה לרביע המקביל בשנת 2019, זאת לאחר שבכל אחד משלושת הרביעים הקודמים נרשמה ירידה בהיקף המכירות. העלייה הייתה די רוחבית ונרשמה בקרב שמונה מתוך אחת עשרה החברות הציבוריות.
- שיעור הרווח הגולמי המצרפי עלה ב-3 נקודות האחוז בתקופת ההשוואה ושיעור הרווח התפעולי המצרפי עלה ב-5 נקודות האחוז. את העלייה בשולי הרווח של החברות הציבוריות ניתן לייחס בעיקר לירידה במחירי חומרי הגלם, שהשפעתה הייתה גדולה יותר מזו של הירידה במחירי המכירה של החברות בענף, וכן לירידה בהוצאות השכר והוצאות השיווק, הודות לצעדים שננקטו לטובת התאמה לפעילות בתקופת הקורונה.
- כל יחסי הנזילות, המעידים על היכולת של החברות לפרוע את התחייבויותיהן לשנה הקרובה באמצעות נכסיהן השוטפים, התחזקו בתקופת ההשוואה. זאת, כפי הנראה, כחלק ממגמה הנצפית בקרב החברות הציבוריות ברוב הענפים בסקטור העסקי, ועל רקע העלייה ברמת אי הודאות כתוצאה מהשלכות הקורונה על הפעילות העסקית והביקושים.
- המינוף של החברות בענף, כמשתקף מן היחס בין ההון העצמי למאזן, ירד בתקופת ההשוואה, הודות לבין היתר צבירת רווחים חלף חלוקתם, וירידה בהתחייבויות השוטפות.